

Fylkesmannen i
Hordaland

HORDALAND
FYLKESKOMMUNE

INNOVASJON
NORGE

Inspirasjonskonferanse for 8 kommunar i Sunnhordland Os 11. – 12. september 2014

Aktive kommunar – Attraktive lokalsamfunn Rapport

Os sjøfront

Tid til refleksjon om samfunnsutvikling; LUK – 8 kommunar inspirert i og av Os

Kommunane Austevoll, Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord, Sveio og Tysnes med 8 ordførarar i spissen var samla 11.-12. sept. på Solstrand i Os til inspirasjonskonferanse om samfunnsutvikling. Samlinga var den tredje i ein serie på 4 for ordførarar, rådmenn og personar med særleg ansvar for samfunnsutviklinga i kommunane. Deltakarane vart inspirert, fekk gode eksempel, delte erfaringar og tok seg tid til å fokusera på samfunnsutvikling i eigen kommune.

Solstrand hotell var ei flott ramme om inspirasjonssamlinga

Ruth Larsen, Frida Halland og Aina Tjosås i samtale

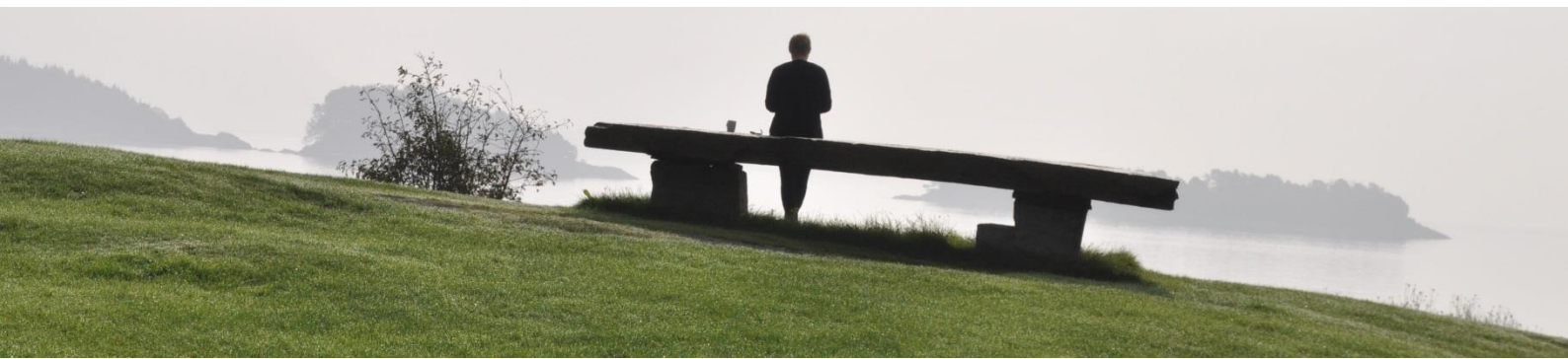
Magne Raknes,, Bård Sandal og Paul J. Manger

Håkon Frode Særsten, Liv Kari Eskeland, Kjetil Hestad og Terje Søviknes i meningsutveksling

Denne rapporten refererer dei moment og innspel som vart presentert av deltakarane gjennom gruppearbeidet. Nokre moment kan vera i motstrid med kvarandre, men rapporten er meint å vera eit grunnlag for vidare arbeid i kommunane og regionen.

INNLEIINGAR

Regionalt partnerskap

Inspirasjonskonferansen 11. – 12. september var eit arrangement i regi av LUK (lokalsamfunnsutvikling i kommunane) der partnerskapen: Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune og Innovasjon Norge var vertskap og arrangør.

Ole Andreas Smette, avdelingsleiar i Innovasjon Norge orienterte om partnerskapen og om den strukturen som er tilrettelagt for å støtta opp om aktørane i lokalsamfunnsutvikling. Han poengterte mellom anna at erfaring har vist at nettverk og kompetanse er viktigare enn økonomisk stimulering.

Ole Andreas Smette poengterte drivarane for innovasjon: Tettleit, Mangfald, Nærheit og Sosiale band.

Bård Sandal, fylkesdirektør for regional utvikling i Hordaland fylkeskommune roste kommunane

for deira innsats og kompetanse i samfunnsutviklinga, og uttrykte ønske om at det regionale nivået kan vera ein god støttespelar for kommunane. Han peika på den krevjande oppgåva det er for kommunane å innfri alle dei lovpålagte oppgåvene, og samtidig prioritera ressursar og kapasitet til samfunnsplanlegging. Kommunane må likevel greia å prioritera samfunnsplanlegging. Viktig i dette arbeidet er det å stimulera og støtta opp om dei som på ulike vis på frivillig basis og i eigen regi gir bidrag til samfunnsutviklinga. Gje dei ein klapp på skuldra!

Os inspirerer

Terje Søviknes, ordførar i Os informerte om arbeidet med samfunnsutvikling i Os. Ein engasjert ordførar fortalde om eit langsiktig arbeid med mange utfordringar, men der kommunen hadde skaffa seg handlingsrom ved å få kontroll på kjerneoppgåvene, skapt og forankra ein visjon og definerte kjerneverdiane, og hadde lukkast med å gjennomføra store prosjekt. Og ikkje minst hadde planar for vidare utvikling.

Oselvarar, Noregs nasjonalbåt, ved Oselvarverkstaden på Osøyro

Søviknes fortalde: Os vil byggja ei merkevare der visjonen er: «Eit samfunn med vekstkraft og evne til å fornya seg sjølv.»

Og kjerneverdiane er:

- Vi vil skapa resultat.
- Vi gjer det vi seier.
- Vi lyttar med respekt.
- Vi meiner entusiasme inspirerer.

Søviknes tok deltakarane med på ei vandring gjennom Osøyro og fortalde om prosjekt og prosessane. Turen enda på Oseana, kulturhuset i Os. Her orienterte **Berit Steen**, arrangementsansvarleg for Oseana om bygget som er eit prislønna miljøbygg med stor fleksibilitet, og

som har stor breidde i aktivitet. Oseana er ei kulturell storsatsing, og har gitt mange nye tilbod til innbyggjarane. Men det er ei utfordring å få til den rette samansetjinga av tilbod og skaffa ønska inntekter. Driftsbudsjettet er ca 20 mill. der kommunen bidreg med vel 4 mill.

Flinke klaverelevar i kulturskolen underholdt konferansedeltakarane, og det var eit kort besøk i kunstsamlinga.

Helge André Njåstad, leiar i kommunal og forvaltningskomiteen på Stortinget, her fotografert ved Os sjøfront

Helge André Njåstad

Konferansedeltakarane vart samla på scena i kulturhuset og leiar i Kommunal- og forvaltningskomiteen på Stortinget Helge André Njåstad orienterte. Han gav representantane tips og råd om korleis arbeidet i Storting og regjering føregår, og om korleis ein kan arbeida for å gje innspel til saker og prosessar. Han fortalde at det er venta at oppgåvefordelinga mellom dei 3 forvaltningsnivåa vert avklart rundt nyttår, og at arealpolitikken kanskje vert liggjande på to nivå.

Njåstad orienterte og om arbeidet med revisjon av plan- og bygningslova, ei lov han beskreib som «den viktigaste lova for samfunnsutvikling». Han gav ros til Fylkesmannen for hans evne til å endra fokus i samsvar med statleg politikk, og for arbeidet med å samordna motsegner i plansaker, der han meinte prøveprosjektet hadde vore vellukka. Han forventar at ordninga med samordning av motsegner vert ei varig ordning.

Komitéleiaren oppsummerte med desse momenta:

- ✓ Kommuneplanen er viktig verkty – skriv sjølv.
- ✓ Arealpolitikk er samfunnsutvikling
- ✓ Ta styring – ikkje overlat arealpolitikken til sakshandsamarar.
- ✓ Ta initiativ – utfordra regelverket vidare.
- ✓ Still topptungt i møte med fylkesmenn.
- ✓ Godt samspel politikk – administrasjon er viktig

KVA ER «FÅ-TIL-FAKTORANE» I OS?

(Observert av kommunane i Sunnhordland – gruppearbeid)

OS INSPIRERER!!

Kultur for entreprenørskap/kremmarånd

- Entusiasme, men i langsiktig og helhetlig perspektiv
- Har bygd felles kultur for utvikling
- Definerte og klare verdier
- Positiv grunnhaldning
- Engasjert og visjonær ordførar – Fokus på mulegheitene
- «Rett ordførar» - over lang tid
- Handlekraft
- Engasjement for samfunnsutvikling
- Pragmatisme

Erkjenne behovet for endring

- Endringsvilje
- Evne til nytenking/sjå nye løysingsmodellar/kreativitet
- Geografisk pressområde fører til nytenking
- Kreativitet og vilje til utnytting av naturgitte fordelar
- Einigheit om langsiktige mål
- Tru på idear, ha entusiasme og våge å stå i det

Strategiske val

- Klar politisk styring: mål, foroverlent, kreative løysingar, modige – tør ta fighter
- Langsiktigheit, stabilitet – unngår vingling
- Forpliktar seg overfor innbyggjarane – tåler å stå i det
- Risikovilje – dristighet
- Tek styringa – sitt i førarsetet
- Langsiktige mål er knytt til strategiar
- Kommunalt entreprenørskap
- Godt leiarskap

Alliansebyggjande

- Partnerskapsmodell for samarbeid – kommune/privat/eldsjeler (Ad-hoc, OPS, m.v.)
- Gode relasjonar internt/eksternt gir godt samspel
- Samspel politikk og samfunn
- Organisasjonsform tufta på tillit

Marknadsføring/ bruke media

- «Terje-effekten»
- Evne til å selja vara
- Ja – utgangspunkt
- Strategisk kommunikasjon

Ordførar i Stord Liv Kari Eskeland oppsummerte, som start på dag to, inntrykka av Os slik:

*Det er heilt avgjerande å ha visjonar!
– og å kunna fortelja den gode historia.*

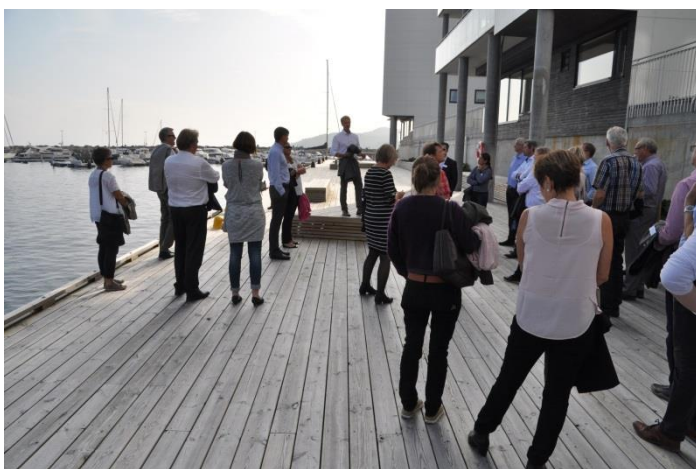
Eit illustrerende bilete frå kvar kommune med moment for god samfunnsutvikling «»sveva over forsamlinga»

Konferansedeltakarane vert orientert på kaien av Os Sjøfront av ordførar Søviknes, - og vandrar vidare til Oseana kulturhus.

Nye bustader observert under vandringa gjennom Osøyro

UTFORDRINGER OG HINDRINGER FOR EGEN SAMFUNNSUTVIKLING SLIK SUNNHORDLANDSKOMMUNANE SER DET

Motivasjon og deltaking

- Motkrefter og manglande endringskultur
- Manglande konsensus bygdene i mellom
- Gamle kringsgrenser – liten endringsvilje
- Fylkesgrensa – «forskreve oss»
- Sentrumsstagnasjon
- Tett på – alle kjenner alle

Økonomi og ressursar

- Avgrensing på grunn av kulturminne
- Omlegging av overordna vegnett
- Låge inntekter
- Endring i demografi
- Aukande eldre, minkande unge
- Desentralisert
- Ikkje attraktiv nok for eksterne investorar
- Manglande økonomiske rammer fører til «springe etter» - vekst
- Mangel på arbeidskapital
- Manglande kommunale musklar
- Rolla som regionsenter

Politikk og haldningar

- Manglande politisk gjennomføringsevne
- Manglande visjon og strategi
- Konkurransen mellom bygdene
- Manglande heilskapstenking
- Manglande politisk samspel - omkampar

Organisasjon og leiing

- Sårbar, liten administrasjon
- Rekrutteringsutfordringar
- Manglande samarbeid
- Uorden i eige hus
- Mangel på arbeidskapital
- Etterskot på overordna planarbeid

Tenestetilbod

- Mangel på administrative ressursar
- Sårbar drift på personalsida
- Spredt infrastruktur

Omdømme

- Ikkje flinke nok til å fortelje dei gode historiene

POSITIVE EIGNE FØRESETNADER I FORHOLD TIL UTVIKLING AV ATTRAKTIVE LOKALSAMFUNN

Motivasjon og deltaking

- Partnerskap
- Operativt og framoverlent næringsliv – investeringsvilje
- Høg gründeraktivitet
- Stort frivillig arbeid og engasjement
- Aktive lag og organisasjoner
- Stor kreativitet og stort mangfald
- Stor, god kulturaktivitet
- Svært aktivt næringsliv som er gründervenleg
- Sterke bygder

Økonomi og ressursar

- Auke i folketal
- Kompetansearbeidsplassar
- Geografisk plassering – naturgitte føresetnader
- Kommunikasjonsknutepunkt
- Positiv sentrumsutvikling
- Vekstkommune
- Natur og omgjevnad
- Rik på ressursar

Politikk og haldningar

- Ja-kommune
- Godt tverrpolitisk handtverk for næringsutvikling, sentrumsutvikling og ny verksemd
- Næringsvenleg kommune

Organisasjon og leiing

- Handlekraft
- God kommuneplan
- Stor kapasitet på infrastruktur

Tenestetilbod

- Operativ administrasjon med god oversikt
- Kultur – mange frivillige lag og organisasjonar
- Gode bukvaliteter
- Samferdsel i god utvikling
- Fullt vidaregåande skuletilbod med entreprenørfokus
- God infrastruktursatsing

Omdøme

- Merkjevarebyggjer (Næringsliv – idrett – kultur)
- Kommunen har godt omdøme

KVA FOR LØFT MEINER SUNNHORDLANDSKOMMUNANE MÅ TIL FOR Å STYRKJA SAMFUNNSUTVIKLINGA?

Austevoll:

Sentrumsplan Storebø

- ✓ Tettstadutvikling
- ✓ Møteplassar
- ✓ Skape begeistring!!!

Stord:

Sentrumsutvikling

- ✓ Opparbeide Torget til ein attraktiv samlingsplass
- ✓ Trekke inn næringslivet
- ✓ Tilrettelegge for opplevingar i sentrum

Kvinnherad løftet:

Vekst

- ✓ Fergeleie Kvinnherad/Stord
- ✓ Økonomi
- ✓ Næringsutvikling
- ✓ Sentrumsutvikling

Neste løft Tysnes:

- ✓ Gjera noko saman!
- ✓ Gjera noko bra saman!
- ✓ Gjera kjent at me gjer noko bra saman!

- ✓ Tysnes sparebank
 - ✓ Tysnes kraftlag
 - ✓ Tysnes Bladet
 - ✓ Tysnes kommune
- } + 100

- ✓ Tysnes pakken
- ✓ Målretta mot unge velutdanna kvinner
- ✓ Felles marknadsføringsplan
- ✓ Enkelt

Etne kommune sitt Løft->

Verdiane: Trygg – Raus – Engasjert

- ✓ Ny kommuneplan
 - Samfunnsdel
 - Arealdel
- ✓ Nytt moderne omsorgssenter
 - Velferdsteknologi

- Organisering

- ✓ Nytt: Iverksetting av vedteke interkommunalt helsesamarbeid
- Etne vertskommune for frisklivskoordinator
- Evt. adm funksjonshemma

Fitjar:

- ✓ Sentrumsutvikling
 - Vegtrase
 - Parkering
 - Næring
- ✓ «Tettstadutvikling»
- ✓ Samarbeid næring - kommune
- ✓ Heilheitstenking – alle på lag - felles mål
- ✓ Utvikling Håkonar næringspark - Alt til rette – lokalisering
- ✓ Ny vegtrase Sælevik, opnar nye område

Sveio

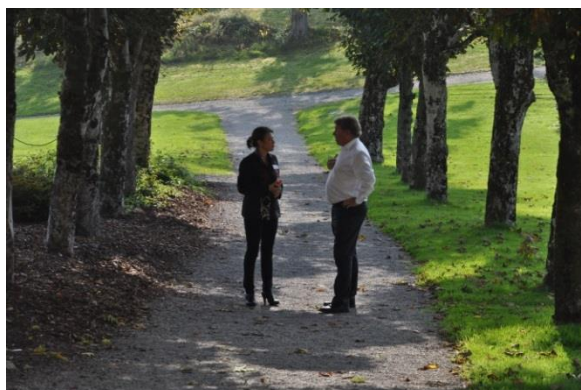
Ein god stad å bu

Vilje til vekst

- ✓ Byggja Sveio kommune inn i ei ny framtid (kommunestruktur)
- ✓ Skapa gode tilbod - Badebasseng? - Byggja sentrum - Ny barnehagestruktur
- ✓ Infrastruktur -> mulighetane E 39 og Fv 47 - Regulera og leggja til rette for aktivitet
- ✓ Etablera oss som ein klar Ja-kommune
- ✓ Etablera nye boligområde
- ✓ Etablera nye næringsområde

Neste løft for Bømlo

- ✓ Realisering av industriklynge og utbygging i Rubbestadneset
- ✓ God gjennomføring av sentrumsutvikling
- ✓ Fiskerihamnplan for Bømlo
- ✓ Satsing på politkarrekruttering og opplæring

Gruppearbeid: Kommunane delar erfaringar og utfordringar

Ein «pauseprat» mellom ordførarar;
Liv Kari Eskeland og Kjetil Hestad

Toralf Røen presenterer fokusområde for Fitjar kommune

Seminararrangør Jorun Gjørwad takkar
prosessleiar Magne Bjørnerud for jobben

DELTAKARLISTE

Kommune m.m.	Namn	Tittel
Austevoll kommune	Renate Klepsvik	Ordfører
Austevoll kommune	Helge Skugstad	Rådmann
Austevoll kommune	Edvard J. Stangeland	Varaordfører
Austevoll kommune	Ruth Larsen	Kommunalsjef
Bømlo kommune	Odd Harald Hovland	Ordfører
Bømlo kommune	Magne Raknes	Nærings- og utviklingssjef
Fitjar kommune	Wenche Tislevoll	Ordfører
Fitjar kommune	Toralf Røen	Utvalslleiar Oppvekst og Omsorg
Fitjar kommune	Atle Tornes	Rådmann
Kvinnherad	Synnøve Solbakken	Ordfører
Kvinnherad	Kjell Odd Nygård	Kommunalsjef
Kvinnherad	Tormod Fossheim	Verksemdleiar samfunnsutvikling
Kvinnherad	Emma R. Reigstad	Rådgevar Kvinnherad næringservice
Stord kommune	Liv Kari Eskeland	Ordfører
Stord kommune	Håkon Frode Særsten	Politiker
Stord kommune	Ove Kvalnes	Plansjef
Tysnes kommune	Kjetil Hestad	Ordfører
Tysnes kommune	Steinar Dalland	Rådmann
Sveio kommune	Ruth Eriksen	Ordfører
Sveio kommune	Rune Teikari	Formannskapsmedlem
Sveio kommune	Kenneth Tollefsen	Kommunalsjef
Etne kommune	Sigve Sørheim	Ordfører
Etne kommune	Hilde Aarthun Haraldseide	Kommunalsjef
Etne kommune	Frida Halland	Rådgevar utvikling
Samarbeidsrådet	Reidun Rykkje	
Samarbeidsrådet	Gro Jensen Gjerde	Dagleg leiar
Fylkesmannen	Dirk Kohlmann	Ass. Landbruksdirektør
Innovasjon Norge	Ole Andreas Smette	Avdelingsleiar
HFK	Per Nordmark	Seniorrådgivar
HFK	Jorun Gjørwad	Seniorrådgivar
Os kommune	Terje Sjøviknes	Ordfører
Os kommune	Aina Tjosås	Plan- og utviklingssjef
Os kommune	Paul J. Manger	Ass. Rådmann
Stortinget	Helge André Njåstad	Leder i Kommunal- og forvaltningskomiteén
HFK	Bård Sandal	Fylkesdirektør for regional utvikling
Magne Bjørnerud AS	Magne Bjørnerud	Prosessleiar

Rapporten er skrevet av Jorun Gjørwad, næringsseksjonen og Per Nordmark, planseksjonen
Alle foto: Per Nordmark

Borgafjell barnehage, Os

Os kommune sin misjon: «Livskvalitet for alle»

Takk til vertskommunen Os

På veg til inspirasjonskonferanse: Gullbotn